

Gyventi vardan tautos, su tauta, tautoje!

Tautos išlikimo požiūriu pats didžiausias Lietuvos nepriklausomybės laimėjimas yra išlaisvinta tautos kūrybinė galia. Tiek knygų ir tiek autorių per visą Lietuvos sąmoningo gyvenimo tūkstantmetį neturėjome.

Vilniaus knygų mugėje, kuri vyko vasario 18–21 dienomis, nusitęsiosios tūkstantinės žmonių eilės prie kasų ir įėjimo į knygų parodų sales, ir mano didžiausiam nustebimui – jaunų žmonių, atitrūkusių nuo kompiuterių, – tai irgi Lietuvos apyaušrio ženklas.

Mariaus Kundroto monografijos „Tauta amžių kelyje“ (V., 2009) sutiktuvės ir gausus ja susidomėjusių skaitytojų būrys parodė dar vieną apyaušrio Lietuvos ženklą – jau grįžtama prie tradicinių vertybių, tautinės savimonės gaivinimo. M. Kundroto monografija – tai vienas reikšmingiausių (po prof. R. Grigo monografijų tautine tematika ciklo) dabartinės kultūros ir lietuvių tautotyros įvykių.

Knygos autorius – jaunas žmogus. Jis įrodo, kad jaunimas jau pradeda mąstyti ne tik buitines, malonumų kategorijomis. Jaunų žmonių pasirodymas viešuosiuose politiniuose ir kultūros renginiuose jau rodo, kad atsiranda vis daugiau ieškančių gyvenimo prasmės ir tikslų, trokštančių kilnių idealų ir jų realizavimo.

Monografija „Tauta amžių kelyje“ parašyta istorijos, politologijos ir tautotyros sandūroje. Tačiau visų pirma – tai istoriko žvilgsnis į lietuvių tautos nueitą kelią, jo vingius, tarpeklius tarp kalnų ir nuokalnes bei kryžkeles, lyginant jį su kitų pasaulio tautų istorijos keliais ir Tautos idėjos sampratos raida įvairiose valstybėse.

Monografiją daro šiuolaikiška jos autoriaus, persikūnijančio iš istoriko į politologą, žvilgsnis į Tautos idėjos vietą įvairių šiuolaikinių ideologijų – liberalizmo, konservatizmo, socializmo, nacionalizmo, globalizmo ir joms atstovaujančių partijų kontekste. Be jokios abejonės, Lietuvos tautotyrosinkai M. Kundroto monografiją „Tauta amžių kelyje“ laikys dabartinės tautotyros teorine atrama, nes joje pirmą kartą tautotyros objektas – tauta – yra nagrinėjama taip giliai: nuo pirmųjų tautinės minties atsiradimo ištakų – čekų reformatoriaus Jano Huso (1369–1415) ir prancūzės Žanos d'Ark (1412-1431), vedusių savo tautiečius į žūtibūtinę kovą su užsienio pavergėjais okupantais, ir taip plačiai – pasaulio mastu (apimant Tautos idėjos raidą Didžiojoje Britanijoje, JAV, Indijoje, Kinijoje, Vengrijoje, Čekijoje, Ispanijoje, Japonijoje, netgi Korėjoje ir t. t.).

Prof. Romualdas Grigas knygą įvertino, kaip bandymą atsakyti į mūsų gyvenamojo laikotarpio iššūkius. Svarbiausias jų – tautiškumo nykimas, tautiškumo erozija ideologinėse kryptyse, partijose ir valstybinėse Lietuvos institucijose. Išskirtiniu knygos bruožu prof. R. Grigas pavadino jos autoriaus minties brandą ir gilumą. Pagirtinas autoriaus požiūris į tautiškumą universalumas, nagrinėjant tautos idėjos plėtrą dviem aspektais: tauta pasaulyje, nepriklausomai nuo to, kokia ta tauta ir kokioje geografinėje erdvėje ji sukūrė savo valstybę; lietuviybės ideologija ir jos istorija pačioje Lietuvoje.

Monografijoje tautiškumas suprantamas kaip priemonė, įtvirtinanti dvasinę kultūrą. Skaudu ir liūdna, kai lietuviai tampa naujanomadais – zombiais ir mankurtais, gebančiais tik vartoti ir turtėti. Daugelis jų pasaulio kryžkelėse tampa aukomis kapitalizmo grobuonių, kartais... net ir bedančių.

NASA mokslininkai, tyrę tūkstančius galaktikų, nustatė, kad tarp jų nėra identiškų. Nors jų yra milijonai, bet kiekviena turi savo konfiguraciją. Taip ir su tautiškumu: kiekviena tauta, šalia universalių visoms tautoms būdingų ir priimtinių vertybių, turi savitas, unikalias. Taip ir lietuvių tauta turi savas, unikalias vertybes – jos nuostabiausią pasaulyje kalbą, mitologiją, senąsias lietuviškas dainas, sutartines, dainų šventes, unikalų pasaulyje kryždirbystės meną, pilkapių istoriją. Tas vertybes būtina tyrinėti tautotyros kontekste, Tautos istorijos gelmėse ieškoti naujų savitumų.

Tautiškumas yra vienas iš tautinės tapatybės matmenų. Jis suteikia žmogui, tautai ir jos kultūrai kokybiškai naują jų gyvavimo, likimo ir išlikimo dimensiją – gyvenimo prasmę.

Prasmingas ir knygos autoriaus Mariaus Kundroto žodis „Vietoj pabaigos...“: „Žalgirio mūšio kritusiems kariams, XIX amžiaus sukilėliams, 1941 metų rezistentams, pokario partizanams teko mirti už savo tautą. Užtat mums, dirbantiems, mąstantiems, kuriantiems ir kovojantiems, tenka ne ką lengvesnė užduotis – vardan tautos, su tauta ir tautoje... GYVENTI!“

Prof. Ona Voverienė

